

1.12. Diğer Tarikatlarda Mûsikî (Kuudî, Kıyâmî, Devrâni)

A) Zikirlerini oturdukları yerde icra edenler. Bunlara "Kuudî" de denilir.
B) Kıyâmîler; ayakta zikir yapanlar. Bunlara "Kıyamî" de denilir. Kıyamîler ikiye ayrılır:

Ayakta, oldukları yerde sağa sola dönerek veya sallanarak zikredenler. Ayakta, kollarını birbirlerinin omuzlarına atarak teşkil edilen dairede muntazam tempo ile sağ ayak ileri, sol ayak geriye atılmak suretiyle sağdan sola doğru yürüyerek devredenler. Bunlara "Devranî" denir.

Devranîler; el ele veya kol kola tutunup bir daire şeklinde devredilerek yapılan zikirdir. Devran zikrinde ayak atmalar en mühim hareketi teşkil ettiğinden bu kısımda okunacak ilahîlere başlanırken ilk girişin sağ ayak temposuna tevafuk etmesi veyahut "Anakruz" tabir edilen tarzda besteli bir ilahînin ilk hecesine bazen da sol ayağın hareketiyle başlanması gerekir.

Gerek oturanların, gerek ayakta durdukları yerde zikredenlerin ve gerek devranîlerin zikirlerinde okunan müşterek ilahîler olduğu gibi sadece devrana ait yani devran temposuna göre bestelenmiş olan ilahîler vardır.

2. AYLARA GÖRE MÛSİKÎ

Türklerin İslam'ı kabulünden sonra sosyal hayatta çok güçlü ve aktif olan müzik kültürleri İslam Dinî'nin etrafında şekillenmeye başlamıştır. Mübarek gün ve gecelerin içinde bulunduğu hicri aylar, Müslüman Türk toplumunda her zaman önem arz etmiştir. Aylar içerisinde bulunan özel günler, geceler veya ayın kendi özelliği okunacak ilahîlerin de bu aylarda meydana gelen olayları ve özel günleri anlatan nitelikte olmasına sebep olmuştur. Bu ayları şöyle sıralayabiliriz:

Muharrem ayında; Kerbela Vakası, özellikle de Hz. Hüseyin'in şehadeti ve Ehl-i Beyt sevgisini konu alan Mersiye ve Muharrem İlahîleri okunur. Bunun yanı sıra muharremde okunan ilahîlerde muharrem ayındaki mateme hürmeten enstrümanlar kaldırılır.

Rebîyülevvel ve Rebî 'ülâhir aylarında; Mevlid Tevşihleri, naatlar ve Peygamberimizi (s.a.v.) konu alan ilahîler okunur.

Cemaziye'l-evvel ve Cemâziye'l- âhir aylarında; halk arasında büyük ve küçük tövbe adlarıyla anılan tövbe ve istiğfar konulu Cemaziye'l-evvel ve Cemâziye'l- âhir ilahîleri okunur.

Receb ayında; Regaib ve Mi'rac Kandilini, içermesinden dolayı Receb İlahîleri okunur.

Şa'ban ayında; Beraat Kandili'ni içinde bulundurmasından dolayı Şaban Ilahîleri okunur.

Ramazan ayında; Oruç ibadeti ve Kadir Gecesi'ni içinde bulundurması nedeni ile, Ramazan ilahîleri okunur. Ramazan ayında tekkelerde yapılan icra teravih namazından dolayı camiye kaydırılır.

Şevval, zilkade ve zilhicce aylarında; hac ibadetinin kudsiyeti, mukaddes yerlerin özlemi ve Kurban Bayramı'nı konu alan Şevval, Zilkade ve Zilhicce ilahîleri yaygın olarak okunur.